

«ΜΗ ΤΑΡΑССΕΘΩ ΥΜΩΝ Η ΚΑΡΔΙΑ»

Ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ
Ἡ μόνη ἐλπίδα τοῦ ἀνθρώπου - Ἡ μόνη ἐλπίδα τοῦ κόσμου

Σεβαστοὶ Πατέρες,
Ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συνεργάτες,

Ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας εἶναι συχνὰ κυριευμένος ἀπὸ τὴν ἔπαρση καὶ τὴν ἀλαζονεία, τὴν ἐλαφρότητα καὶ τὴν ἀπερισκεψία. Πρῶτα καὶ πάνω ἀπ' ὅλα, ὅμως, ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας εἶναι κυριευμένος ἀπὸ τὴν ἀνασφάλεια.

Πραγματικά, ποιὸς θὰ ἀδικοῦσε τὸν σημερινὸ ἄνθρωπο, ὅταν αὐτὸς νιώθει ὅτι βομβαρδίζεται ἀπὸ τὴ μία δοκιμασία μετὰ τὴν ἄλλη, χωρὶς νὰ προλαβαίνει νὰ συνέλθει ἀπὸ τὴν προηγούμενη; Μόλις νιώσαμε ὅτι βγαίναμε ἀπὸ μιὰ δεκαετῆ δεινὴ οἰκονομικὴ κρίση, πού κινδύνευσε νὰ βυθίσει τὴ χώρα στὸ χάος - καὶ σίγουρα βύθισε πολλοὺς στὴν ἀνέχεια καὶ τὴν ἔνδεια - καὶ ἦλθε ἡ φοβερὴ δοκιμασία τῆς πανδημίας Covid-19, κάτι πού καὶ ἡ πιὸ μίζερη φαντασία ἀδυνατοῦσε νὰ συλλάβει. Στὶς μέρες μας, πάλι, ἔμελλε νὰ δοῦμε τὸν ἐφιάλτη τοῦ πολέμου νὰ κτυπᾷ ξανά τὴν πόρτα τῆς Εὐρώπης, ἀπλώνοντας παντοῦ ἓνα πέπλο φρίκης καὶ ἀνασφάλειας. «Ἐξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι», ὅπως γράφει ὁ ἀπόστολος Παῦλος στὴ Β' Πρὸς Κορινθίους ἐπιστολή του¹.

Διαβάζουμε σὲ κείμενο, πού φαίνεται νὰ περιγράφει ἄψογα τὴν ἐποχὴ μας: «Πῶς θὰ μπορούσε νὰ χαρακτηριστεῖ ἡ ἐποχὴ μας; Αἰώνας τῆς τεχνολογικῆς ἔκρηξης, τῆς ἀλματικῆς προόδου, τῆς ταχύτητας, τῆς πληροφορικῆς, τῆς βιοχημείας; Σίγουρα, ὅλα αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα τὴ χαρακτηρίζουν. Ὁ πιὸ καθοριστικὸς ὅμως καὶ ἀντιπροσωπευτικὸς χαρακτηρισμὸς πού θὰ τῆς ταίριαζε εἶναι: Αἰώνας τοῦ φόβου. Ποιὸς μπορεῖ, ἀλήθεια, νὰ τὸ ἀμφισβητήσῃ; Ἐνας φόβος πολὺπλευρος ἀπλώνεται σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη καὶ τυλίγει ἀσφυκτικὰ στὰ πλοκάμια τοῦ μικροῦ καὶ μεγάλου. Ζοῦμε στὴν ἐποχὴ τῆς ἀγωνίας. Παντοῦ ἀνασφάλεια καὶ ἄγχος. Ἀνησυχεῖ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος γιὰ τὸ παρόν. Ἀγωνιᾷ γιὰ τὸ μέλλον. Ἡ μόλυνση τοῦ περιβάλλοντος, τὰ πυρηνικὰ ἐργοστάσια, οἱ πυρηνικοὶ ἐξοπλισμοί, ἡ ἐξάπλωση τῆς βίας, οἱ καινούργιες, τρομακτικὲς ἀρρώστιες. Ὅλα αὐτὰ προκαλοῦν ἓνα πρωτοφανῆ πανικὸ καὶ συγχρόνως δηλητηριάζουν τὴ ζωὴ μας».

Τὸ παράδοξο εἶναι ὅτι τὸ κείμενο αὐτό, πού μοιάζει νὰ γράφτηκε σήμερα καὶ νὰ περιγράφει εὐγλωττα τὴν ἐποχὴ μας, δημοσιεύθηκε πρὶν ἀπὸ πολλὲς δεκαετίες στὸ ὀρθόδοξο παιδικὸ περιοδικὸ *Ἡ Ζωὴ τοῦ Παιδιοῦ* καὶ συμπεριλήφθηκε στὸ βιβλίο *Ὁ μόνος δρόμος*, πού κυκλοφόρησε ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «ΖΩΗ» τὸ 1989².

Στὴν ταραχὴ καὶ τὴν ἀνασφάλεια τῆς ἐποχῆς μας θὰ ταίριαζε ὁ λόγος τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς μαθητὲς Του, πού ἐπιλέξαμε ὡς σύνθημα γιὰ τὴ φετινὴ χρονιά: «Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία»³. Ὁ λόγος αὐτὸς εἰπώθηκε ἀπὸ τὸν Κύριο, λίγο πρὶν ξεσπάσει ἡ μεγάλη καταιγίδα, τὸ βράδυ τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Τότε, «ἐρχόμενος ὁ

Κύριος πρὸς τὸ ἐκούσιον πάθος», προέτρεπε τοὺς μαθητὲς Του, πού σύντομα θὰ ἔνιωθαν τὴ γῆ νὰ χάνεται κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τους: «Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία».

* * *

Μέσα στὰ δεινὰ τῆς ἐποχῆς μας, λαχταρώντας νὰ ἀκούσουν τὸ «*Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία*», πολλοὶ εἶναι αὐτοὶ πού κυριεύονται ἀπὸ ἕναν... ἐσχατολογικὸ πυρετό: προβλέψεις γιὰ τὸ τέλος τοῦ κόσμου, ἀληθινὸ ἐμπόριο τρομολαγνίας, προφητεῖες περὶ «*συντελείας τοῦ αἰῶνος*» μὲ ἀπίθανες ἐρμηνεῖες τῆς *Ἀποκαλύψεως* καὶ ἄλλων κειμένων, παλαιότερων καὶ πιὸ πρόσφατων. Καὶ γιὰ νὰ εἴμαστε εἰλικρινεῖς: Καὶ οἱ ἴδιοι συχνὰ πιάνουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας νὰ ἔχουμε τὸ αἶσθημα ὅτι ζοῦμε σὲ «ἐσχατοὺς χρόνους». Ἀλλὰ ὑπάρχουν μιὰ σειρὰ ἀπὸ πράγματα πού δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ λησμονοῦμε:

Πρῶτον, ὅπως κι ἐμεῖς, ἔτσι καὶ ἄλλες ἐποχές –καὶ μάλιστα, σίγουρα καὶ περισσότερο ἀπὸ ἐμᾶς ἄλλες ἐποχές– βρέθηκαν ἀντιμέτωπες μὲ ἀσύλληπτα δεινὰ, φονικούς πολέμους, παγκόσμιες ἀπειλές, τὴν αἴσθησι γιὰ τὸ τέλος τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ κόσμου. Πραγματικά, ἀξίζει νὰ διερωτηθοῦμε: Γιατί νὰ ἔχουμε ἐμεῖς αὐτὸ τὸ αἶσθημα περισσότερο ἀπὸ ἕναν ἄνθρωπο τῆς ἐποχῆς πού ὁ πολιτισμὸς ἔμοιαζε νὰ καταρρέει κάτω ἀπὸ τὶς ἐπιθέσεις τῶν βαρβαρικῶν φύλλων ἢ τῆς φονικῆς ἐπιδημίας πανούκλας στὰ τέλη τοῦ Μεσαίωνα, ἀπὸ ἕναν ἄνθρωπο πού ζοῦσε στὴν Κωνσταντινούπολη τὴν τραγωδία τῆς Ἰωαννιῶν, ἀπὸ αὐτοὺς πού ἔζησαν τὰ ἐρείπια τῶν δύο παγκοσμίων πολέμων τοῦ 20^{οῦ} αἰῶνα καὶ τὸν πυρηνικὸ ἐφιάλτη;

Δεύτερον, εἶναι ἀμέτρητες, πραγματικά ἀμέτρητες, οἱ φορὲς πού τὸ τέλος τοῦ κόσμου ἔχει προαναγγελθεῖ μὲ τυμπανοκρουσίες, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀφθονη... φαιδρότητα. Ἕνα μόνον παράδειγμα: Τὸ 1666, ὅποτε τὰ τρία ἐξάρια τῆς χρονολογίας εἶχαν γεννήσει ἀληθινὴ ἐσχατολογικὴ παράκρουση, πολλοὶ βεβαίωναν πὼς τὶς ἑναστρες νύκτες κάθε προσεκτικὸ μάτι μποροῦσε νὰ ξεχωρίζει στὸ στερέωμα τὸ ἀχνὸ περίγραμμα τῆς Οὐράνιας Ἰερουσαλήμ, πού πλησίαζε τὴ Γῆ – λὲς καὶ ἡ Οὐράνια Ἰερουσαλήμ θὰ ἦταν κάτι σὰν τὰ γιγάντια διαστημόπλοια κάποιων χολυγουντιανῶν παραγωγῶν καὶ ὄχι μόνον δὲν τολμοῦσε κανεὶς νὰ πεῖ ὅτι δὲν ἔβλεπε τίποτα, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ διαβεβαίωναν ὅτι ναί, ἔβλεπαν λουσμένα σὲ ἕνα ἀπόκοσμο φῶς τὰ τεῖχη της, τοὺς ἐπιβλητικούς ναοὺς της καὶ τὰ ἐνδιαιτήματα τῶν ἀγγέλων...

Τρίτον, ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, πέρα ἀπὸ τὴ διαβεβαίωσή Του ὅτι «*Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἢ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι ἐν οὐρανῶ, οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ*» (Μάρκ., ιγ' 32), εἶπε ὀρθά-κοφτὰ στοὺς μαθητὲς Του: «*Οὐχ ὑμῶν ἐστὶ γινῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὓς ὁ πατήρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ*» (Πράξ., α' 7). Καὶ αὐτὸ τὸ «*οὐχ ὑμῶν ἐστὶ γινῶναι*», πέρα ἀπὸ τὴν ἀδυναμία τῆς σχετικῆς γνώσης, θὰ μποροῦσε κάλλιστα νὰ σημαίνει καὶ ὅτι, κατὰ τὸ κοινῶς λεγόμενον, «*δὲν ἔχετε καμμία δουλειὰ νὰ γνωρίζετε, καὶ κατὰ συνέπειαν, δὲν ἔχετε καμμία δουλειὰ νὰ ἀσχολεῖσθε*».

Τέταρτον, ἡ ἐνασχόληση μὲ τὰ ἔσχατα, πέρα ἀπὸ ἀνωφελὴ καὶ μάταιη, μπορεῖ νὰ ἀποδεικνύεται καὶ ἐπικίνδυνη. Ὁ Καθηγητὴς Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης, στὸ κεφάλαιο «*Ἐτσι χάθηκε ἡ εὐκαιρία*» τοῦ σπουδαίου κοσμοθεωριακοῦ ἔργου του *Γιὰ μιὰ πορεία μὲ ἐπίγνωση*, ἀξιολογεῖ ὡς πρῶτο σφάλμα τοῦ Χριστιανισμοῦ ὅτι, ἐξαι-

τίας τῆς πεποίθησης ὅτι ἡ Δευτέρα Παρουσία ἐπέκειτο, ὑπῆρχε συνακόλουθα ἡ ἀντίληψη περὶ μιᾶς περιορισμένης χρονικᾶ προοπτικῆς, ἡ ὁποία δὲν ἐπέτρεψε τὴ σοβαρὴ ἐνασχόληση μὲ τὰ «γῆινα» προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου, μὲ τὴ λογικὴ ὅτι δὲν ἄξιζε τὸν κόπο νὰ γίνῃ μελέτη καὶ συστηματικὴ ἀντιμετώπιση προβλημάτων ποὺ ἐπρόκειτο πολὺ σύντομα νὰ ἐκλείψουν...⁴

Πέμπτον, ἡ ἐνασχόληση μὲ τὰ ἔσχατα ἀποπροσανατολίζει τὸν ἄνθρωπο ὄχι μόνον ἀπὸ τὰ «γῆινα» προβλήματά του, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀποστολὴ του ὡς πιστοῦ νὰ ἐργάζεται γιὰ τὸ καλὸ, καὶ τὸν στρέφει στὸ νὰ περιεργάζεται διάφορα (μεταξύ αὐτῶν καὶ τὰ ἐσχατολογικά). Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο, τελικὰ, ὁ ἄνθρωπος χάνει τὸν χρόνο του, παραμελεῖ τὸν πνευματικὸ του ἀγῶνα καὶ κινδυνεύει νὰ χάσῃ καὶ τὴν ψυχὴ του. Χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ ὅσα γράφει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὴ Β΄ Πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολὴ του. Στὴν ἐπιστολὴ αὕτη γίνεται προσπάθεια νὰ καθησυχασθοῦν οἱ πιστοὶ ἀπὸ τὴ διασπορὰ ψευδῶν ἀντιλήψεων σχετικὰ μὲ τὴν ἔλευση τοῦ Ἀντιχρίστου καὶ νὰ ἀποφευχθεῖ ἡ συναναστροφή τους μὲ τοὺς ἀδελφούς ποὺ ἔχουν ἀποκλίνει ἀπὸ τὴν ὀρθὴ πίστη καὶ τὶς παραδόσεις ποὺ ἔλαβαν ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους. Στὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς ὁ Παῦλος γράφει κάτι ἀρκετὰ γνωστὸ, ποὺ ἔχει ἀποκτήσει παροιμιακὸ χαρακτήρα: «...εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐστιάτω». Καὶ στὸν ἀκριβῶς ἐπόμενο στίχο, συμπληρώνει: «ἀκούομεν γὰρ τινὰς περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους»⁵. Αὕτη ἡ ἀναφορὰ στὴν ὀκνηρία, ποὺ εἶναι μορφή καὶ πηγὴ ἀμαρτίας (= ἀταξίας, ἐδῶ) – κατὰ τὸ ἀρχαιοελληνικόν: «*Ἀργία μήτηρ πάσης κακίας*» - δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι γίνεται στὸ ἴδιο πλαίσιο μὲ τὰ ὅσα εἶχαν προηγηθεῖ γιὰ ὅσους ἔχουν ἀποκλίνει ἀπὸ τὴν πίστη. Ὅσοι χριστιανοί, λοιπόν, δὲν ἐργάζονται, ἀλλὰ περιεργάζονται, μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὰ ἐσχατολογικά, χάνουν, ὅπως εἶπαμε καὶ πρὶν, πολὺτιμο χρόνο γιὰ σωματικὴ καὶ πνευματικὴ ἄσκηση, ὀδηγώντας, ἐν τέλει, ἑαυτούς καὶ ἀλλήλους, στὴν ἀπώλεια τῆς σωτηρίας καὶ τῆς αἰώνιας ζωῆς.

Ἐκτον, ὁ Κύριος δὲν περιορίζεται ἐν προκειμένῳ στὸ γενικὸ «*Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά*», ποὺ εἶναι τὸ σύνθημά μας, ἀλλὰ λέει στοὺς μαθητές Του, ὅσο ρητὰ καὶ ἀπερίφραστα θὰ μποροῦσε αὐτὸ νὰ εἰπωθεῖ: «*Μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων· ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι, ἀλλ' οὕτω ἐστὶ τὸ τέλος. Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους*»⁶. Καὶ πόλεμοι λοιπόν, καὶ ἀσύλληπτες φυσικὲς καταστροφές, καὶ λιμοὶ (λιμοὶ μὲ -ι-, ποὺ σημαίνουν τὴν πείνα, τὴν ἐπισιτιστικὴ κρίση) καὶ λοιμοὶ (λοιμοὶ μὲ -οι-, ποὺ σημαίνουν τὶς φονικὲς ἐπιδημίες). Δύσκολα θὰ μποροῦσε νὰ φανταστεῖ κανεὶς κάτι ἄλλο, ποὺ νὰ περιγράφει καλύτερα τὴ σημερινὴ παγκόσμια κατάσταση: «*Μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων· ... Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους*». Ἀλλὰ δὲν μποροῦμε νὰ φανταστοῦμε καὶ πιὸ καθησυχαστικὴ προτροπὴ καὶ τοποθέτηση τῶν πραγμάτων ἀπὸ αὐτὴν τοῦ Κυρίου: «*ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι, ἀλλ' οὕτω ἐστὶ τὸ τέλος*».

Λοιπόν, «*Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά*»!

* * *

Ούσιαστικά, αυτό που μάς λείπει σήμερα είναι η ειρήνη: η ειρήνη στον κόσμο γύρω μας, αλλά και η ειρήνη στις καρδιές των ανθρώπων. Όλοι μιλοῦν για τὴν ειρήνη, οἱ σοφοὶ τοῦ κόσμου ἐξαίρουν τὴν ἀξία της· οἱ διπλωμάτες τῶν κρατῶν τὴ θέτουν ὡς στόχο· ὀργανώνονται ἐκδηλώσεις ἢ καὶ διαδηλώσεις στὸ ὄνομά της. Κι ὅμως, ἡ ειρήνη παραμένει ἄπιαστο ὄνειρο. Αὐτὴ ἡ ἀντίφαση δὲν ἀποτυπώνεται ἴσως πλουθενὰ μὲ τόσο εὐγλωττο καὶ παραστατικὸ τρόπο, ὅσο σὲ ἓνα κείμενο γραμμμένο πρὶν ἀπὸ σχεδὸν 16 αἰῶνες, ἀπὸ τὸν ὄσιο Ἰσίδωρο τὸν Πηλουσιώτη: «*Τὸ μὲν γὰρ τῆς ειρήνης ὄνομα, πανταχοῦ· τὸ δὲ πρᾶγμα, οὐδαμοῦ*»⁷.

Πολλὲς φορὲς διατυπώθηκαν προβλέψεις γιὰ τὴν ἐγκαθίδρυση τῆς παγκόσμιας ειρήνης. Στὰ τέλη τοῦ 19^{ου} αἰῶνα, ὁ διάσημος Γάλλος συγγραφέας Ἐμίλ Ζολᾶ, περίφημος γιὰ τὸν ρόλο του στὴ γνωστὴ «ὑπόθεση Ντρέυφους», προέβλεπε ὅτι ὁ 20^{ος} αἰῶνας «*θὰ στήσει τὸ κράτος τῆς αἰώνιας ειρήνης*». Ἀπὸ τὴν ἱστορία γνωρίζουμε τί ἔφερε ὁ 20^{ος} αἰῶνας, ὁ αἰῶνας τῶν δύο παγκοσμίων πολέμων καὶ τοῦ πυρηνικοῦ ἐφιάλτη – καὶ πάντως δὲν ἔφερε αὐτὸ που προέβλεπε ὁ Ζολᾶ.

Ἀλλὰ καὶ στὰ τέλη τοῦ 20^{ου} αἰῶνα, τὴν ἐποχὴ τῆς κατάρρευσης τοῦ «ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ» τὸ 1992, ὁ Ἀμερικανὸς πολιτικὸς ἐπιστήμονας καὶ συγγραφέας Φράνσις Φουκουγιάμα στὸ διάσημο βιβλίο του *Τὸ τέλος τῆς ἱστορίας καὶ ὁ τελευταῖος ἄνθρωπος*⁸ ὑποστήριζε ὅτι ἡ ἐπικράτηση τοῦ φιλελεύθερου καπιταλισμοῦ καὶ ἡ θεμελίωση μιᾶς παγκόσμιας ἐλεύθερης ἀγορᾶς θὰ ὀδηγοῦσε πλέον στὴν ἐξάλειψη τῶν δομικῶν συγκρούσεων καὶ τῶν πολέμων στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας. Μὲ αὐτὸ τὸ σκεπτικὸ, ὁ Φουκουγιάμα ἀνήγγελλε θριαμβευτικὰ τὸ «τέλος τῆς ἱστορίας».

Εἶναι ἴσως κομμάτι τῆς αὐταρέσκειας τῆς ἐποχῆς μας –τουλάχιστον στὴν Εὐρώπη καὶ στὸν ἀνεπτυγμένο κόσμο– τὸ ὅτι θεωρούσαμε ἀφελῶς πῶς ὁ παραλογισμὸς τοῦ πολέμου ἀνήκει στὸ παρελθόν· ὅτι ἐμεῖς, αὐταπόδεικτα πιό... «σοφοί» ἀπὸ τοὺς παλιούς, δὲν θὰ τὸν ζήσουμε ποτέ.

Σὲ πείσμα τῶν τόσων προβλέψεων γιὰ τὴν ἐγκαθίδρυση τῆς παγκόσμιας ειρήνης, σὲ πείσμα τῆς συλλογικῆς αὐταπάτης ὅτι ὁ πόλεμος ἀνήκει στὸ παρελθόν, ὁ λόγος τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου μοιάζει σὰν νὰ εἰπώθηκε σήμερα: «*Ἀγαπημένη ειρήνη, ἐσύ, τὸ ἀγαθὸ που ἐπαινεῖται ἀπ’ ὅλους, ἀλλὰ ἀπὸ λίγους φυλάσσεται, ποῦ ἄραγε μάς ἄφησες καὶ πῆγες, τόσον καιρὸ ἤδη; Καὶ πότε θὰ μάς ξανάρθεις;*» («*Εἰρήνη φίλη, τὸ παρὰ πάντων μὲν ἐπαινούμενον ἀγαθόν, ὑπ’ ὀλίγων δὲ φυλασσόμενον, ποῦ ποτε ἀπέλιπες ἡμᾶς, τοσοῦτος ἐξ οὗ χρόνος ἤδη; Καὶ πότε ἐπανήξεις ἡμῖν;*»)⁹.

Ὁ πόθος τοῦ πιστοῦ χριστιανοῦ τῆς ἐποχῆς μας ἀποτυπώνεται στοὺς στίχους τοῦ ποιητῆ Γ. Βερίτη, γραμμένους πρὶν περίπου 80 χρόνια:

*Μιὰ προσευχὴ εἶν’ ὁ λογισμὸς μου
γιὰ τὴν ειρήνη ὅλου τοῦ κόσμου*¹⁰.

* * *

Πολὺ λογικά, ὁ Χριστὸς συνδέει τὴν προτροπὴ Του πρὸς τοὺς μαθητὲς Του νὰ μὴν ταραχθεῖ ἡ καρδιά τους ἀπὸ τὰ συγκλονιστικὰ γεγονότα τῶν ὀποίων θὰ γίνονταν μάρτυρες μὲ τὴν προσφορὰ τῆς ειρήνης: «*Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν, ειρήνην τὴν ἐμὴν δι-*

δωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία μηδὲ δειλιάτω»¹¹. Εἶναι σημαντικό μάλιστα νὰ προσέξουμε ὅτι ὁ Κύριος λέει, «εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν», ἀντιδιαστέλλοντας ρητῶς αὐτὴν τὴν εἰρήνη ἀπὸ τὴν εἰρήνη ὅπως τὴν ἀντιλαμβάνεται καὶ τὴν προσφέρει ὁ κόσμος.

«Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία»! Μόνο Ἐκεῖνος εἶναι ὁ χορηγὸς τῆς εἰρήνης. Τότε, τώρα καὶ πάντα ὁ λόγος Του ἔχει τὴν ἴδια ἰσχὺ καὶ τὴν ἴδια ἀξία! Ὁ ἄνθρωπος τὸν ξεχνᾷ ἢ τὸν ἀγνοεῖ.

Πραγματικά, καὶ στὴν ἐποχὴ μας ὁ ἄνθρωπος συχνὰ δὲν καταλαβαίνει πὼς πέφτει στὴν παγίδα νὰ ζητᾷ τὴν περιπόθητη εἰρήνη μὲ λάθος τρόπο. Δὲν μπορεῖ νὰ βασιλεύσει ἡ εἰρήνη στὸν κόσμο γύρω μας, ἂν πρῶτα δὲν βασιλεύσει μέσα μας. Γράφει ὁ Γεώργιος Μελέτης: «Οἱ λαοὶ τῆς γῆς ἔχουν τὴν ψευδαἰσθησι πὼς μὲ τὸν πυρετὸ τῶν ἐξοπλισμῶν θὰ ἀποτρέψουν τὸν πόλεμο. Χωρὶς πνευματικὸ ἐξοπλισμὸ μπορεῖ ἐξ ἀνάγκης νὰ καταθέσεις τὰ ὄπλα. Δὲν καταθέτεις ὅμως τὴν αἰτία ποὺ κινεῖ τὰ ὄπλα, ποὺ ἐξοπλίζει τὶς καρδιές. Καὶ ἡ αἰτία εἶναι ὁ ἐγωισμὸς μὲ ὅλα του τὰ παρακλάδια. Καὶ ὅσο αὐτὸς δὲν δαμάζεται, οἱ πορεῖες καὶ τὰ συνέδρια καὶ οἱ συμφωνίες θὰ εἶναι ὑποκριτικὰ ξεγελάσματα»¹².

Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς γράφει ἐπιγραμματικά ὁ σημαντικὸς Ἕλληνας δοκιμογράφος καὶ κριτικὸς Οὐίλλιαμ Χάζλιτ: «Αὐτοὶ ποὺ βρίσκονται σὲ πόλεμο μὲ ἄλλους δὲν ἔχουν εἰρήνη μὲ τὸν ἑαυτὸ τους».

Ἀλλὰ ἀκόμα καὶ ἂν συμφωνούσαμε ὅλοι ὅτι, γιὰ νὰ ἐδραιώσουμε τὴν εἰρήνη στὸν κόσμο γύρω μας, πρέπει πρῶτα νὰ ἐδραιώσουμε τὴν εἰρήνη μέσα μας, καὶ πάλι θὰ κινδυνεύαμε νὰ βρισκόμαστε μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, ἂν δὲν φροντίζαμε νὰ προσδιορίσουμε σωστὰ τί ἀκριβῶς εἶναι ἡ εἰρήνη ποὺ ἐπιδιώκουμε. Πραγματικά, ἂν ρωτούσαμε κάποιον τί θὰ ἤθελε, γιὰ νὰ εἶναι εἰρηνικὸς μέσα του, αὐτὸς πολὺ συχνὰ θὰ ἀπαντοῦσε ὅτι θὰ ἤθελε, πρῶτον, νὰ εἶναι ὑγιής (θὰ λέγαμε σήμερα, νὰ μὴν ὑπῆρχε ἡ πανδημία τοῦ κορωνοϊοῦ, νὰ μὴν ὑπῆρχαν ἀνίατες ἀρρώστιες, ἢ πάντως νὰ μὴν ἄγγιζαν τὸν ἴδιο), δεύτερον, νὰ ἦταν τὰ οἰκονομικά του ἄλλα ἀπὸ αὐτὰ ποὺ εἶναι, τρίτον, οἱ ἄνθρωποι γύρω του νὰ ἦταν διαφορετικοί, χωρὶς τὰ πάθη καὶ τὶς κακίες ποὺ τὸν ταραίζουν στὴ συναναστροφὴ του μαζί τους, τέταρτον, ἡ παγκόσμια κατάσταση νὰ ἦταν διαφορετικὴ, κτλ. Ἀλλὰ, σὲ τελικὴ ἀνάλυση, ἓνας τέτοιος ἄνθρωπος θὰ ἔμοιαζε νὰ λέει, ὅπως πολὺ εὐστοχα καὶ δηκτικὰ γράφει ὁ Καθηγητὴς Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης, «θέλω, γιὰ νὰ μοῦ γίνει τὸ χατίρι νὰ εἶμαι εἰρηνικὸς, νὰ ἀλλάξει τὸ σύμπαν... γιὰ νὰ μὴν ἀλλάξω ἐγώ!»¹³. Ἀλλὰ ὁ χριστιανὸς, προσερχόμενος στὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ, δέν... ἔβαλε τὸν Θεὸ νὰ δεσμευθεῖ ὅτι θὰ ἀλλάξει γιὰ χατίρι του τὸν κόσμο· δεσμεύθηκε νὰ ἀλλάξει ὁ ἴδιος. Αὐτὴ ἡ βαθιὰ ἐσωτερικὴ ἀλλαγὴ εἶναι τὸ πραγματικὸ θεμέλιο τῆς ἀληθινῆς εἰρήνης.

Γι' αὐτό, ἄλλωστε, καὶ ὁ ἅγιος Παῖσιος τονίζει: «Μόνον ὅταν συμφιλιωθεῖ ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν Θεό, ἔρχεται καὶ ἡ ἐσωτερικὴ εἰρήνη καὶ ἡ ἐξωτερικὴ. Γιὰ νὰ συμφιλιωθεῖ ὅμως ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν Θεό, πρέπει νὰ ἔρθει σὲ συναίσθησι, νὰ μετανοήσει, νὰ ζεῖ σύμφωνα μὲ τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε ἔρχεται ἡ Χάρις καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ μέσα του, ὅποτε μπορεῖ νὰ βοηθήσει καὶ γιὰ τὴν εἰρήνη γύρω του»¹⁴.

Ἄν κατανοήσουμε ὅλα τὰ παραπάνω, θὰ ἀντιληφθοῦμε πόσο σωστὸ εἶναι αὐτὸ ποὺ ἔχει λεχθεῖ: ὅτι εἰρήνη δὲν εἶναι ἡ ἀπουσία τοῦ πολέμου· εἰρήνη εἶναι ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ.

Αυτή ή ειρήνη, ή ειρήνη που θεμελιώνεται στην παρουσία του Θεού, είναι που θα μάς επιτρέψει να κάνουμε πράξη τό, «Μή ταρασέσθω ύμων ή καρδιά».

* * *

Άς δούμε, όμως, και κάτι άλλο που άφορα την κατά Θεόν ειρήνη, εστιάζοντας στη σημασία αυτής της ειρήνης.

Άν γυρεύαμε να άποδείξουμε τη σημασία της ειρήνης, εύλογα θα μπορούσε να διερωτηθεί κανείς... γιατί στο καλό θέλουμε να κάνουμε κάτι τέτοιο. Διότι ή σημασία της ειρήνης μοιάζει άυταπόδεικτη, και προφανώς δεν ύπάρχει λόγος να γυρεύει κανείς να άποδείξει τό άυταπόδεικτο. Ό σοφός Παροιμιστής γράφει ότι είναι καλύτερο τό φτωχικό ψωμί που τό γεύεται κανείς με εύχαρίστηση έν ειρήνη, παρά ένα πλούσιο σπιτικό γεμάτο πολλά άγαθά, άλλα με μάχη¹⁵.

Όταν μάλιστα πρόκειται για την ειρήνη μεταξύ άδελφών χριστιανών, ό άγιος Ίωάννης ό Χρυσόστομος γράφει ότι τίποτα δεν είναι τόσο περισπούδαστο για τον Θεό, όσο τό να είμαστε ένωμένοι και δεμένοι ό ένας με τον άλλο («Ούδέν γάρ τώ Θεώ περισπούδαστον, ως τό ήνωσθαι και συνδεδέσθαι ήμάς άλλήλοις»¹⁶). Η ειρήνη, γράφει άλλοι ό ιερός Χρυσόστομος, είναι ή τροφός και μητέρα μας, που μάς περιθάλλει με πολλή προσοχή και άκρίβεια· και διευκρινίζει ότι δεν έννοεί την ειρήνη ως κενή λέξη, άλλα «τήν κατά Θεόν ειρήνην, τήν έκ της συμφωνίας της πνευματικής»¹⁷.

Άυταπόδεικτη, λοιπόν, ή σημασία της ειρήνης μεταξύ των ανθρώπων, και μάλιστα της κατά Θεόν ειρήνης μεταξύ άδελφών χριστιανών. Αυτό που συνήθως δεν συνειδητοποιούμε είναι ή άνεκτίμητη σημασία της έσωτερικής ειρήνης του ανθρώπου. Η μάλλον, είμαστε πρόθυμοι να άναγνωρίσουμε τη σημασία της έσωτερικής ειρήνης του ανθρώπου, άλλα κατά κανόνα καταλαβαίνουμε αυτή τη σημασία μόνο σε ψυχολογικό επίπεδο. Δεν είναι όμως μόνο αυτό, και, θα λέγαμε, δεν είναι κυρίως αυτό.

Ό π. Εύσέβιος Ματθόπουλος, μιλώντας για τό «θειο χάρισμα» της ειρήνης, παρατηρεί ότι δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι στη Θεία Λειτουργία, εύθυσ μετά την έναρξή της με τό «Εύλογημένη ή βασιλεία του Πατρός...», ό ιερέας λέει, άπευθυνόμενος στο έκκλησίασμα, «Έν ειρήνη του Κυρίου δεηθώμεν...», και πάλι, «Έτι και έτι έν ειρήνη του Κυρίου δεηθώμεν...». Ούτε είναι τυχαίο ότι ό ιερέας εύχεται: «Ειρήνη πάσι». Και κυρίως, δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι τό πρώτο και βασικό αίτημα για τό όποιο δέεται προς τον Θεό ή Έκκλησία είναι: «Υπέρ της άνωθεν ειρήνης και της σωτηρίας των ψυχών ήμών του Κυρίου δεηθώμεν». Τό σχόλιο του π. Εύσεβίου Ματθόπουλου είναι άποκαλυπτικό: «Συνδέει, βλέπουμε, ή Έκκλησία, σ' αυτό τό πρώτο αίτημα, την ειρήνη με τη σωτηρία των ψυχών μας. Και τό κάνει, γιατί χωρίς ειρήνη δεν μπορούμε να έχουμε τη σωτηρία των ψυχών μας»¹⁸.

Τόση και τέτοια είναι ή σημασία της κατά Θεόν ειρήνης!
Λοιπόν, «Μή ταρασέσθω ύμων ή καρδιά»!

* * *

Όταν, όμως, ο Κύριος λέει στους μαθητές Του, και μέσω αυτών σε όλους εμάς, «*Μή ταρασέσθω ἡμῶν ἡ καρδία*», εὐλογο προβάλλει τὸ ἐρώτημα: Καὶ ποῦ θὰ στηρίξουμε τὴν εἰρήνην ποὺ μᾶς καλεῖ ὁ Κύριος νὰ ἐδραιώσουμε στὶς καρδιές μας; Διότι εἶναι πολὺ σημαντικό νὰ μὴ σφάλουμε στὸ θεμέλιο τῆς εἰρήνης. Διαβάζουμε γιὰ τοὺς ἀρχαίους βασιλεῖς τῆς Περσίας ὅτι συνήθιζαν νὰ βάζουν κάτω ἀπὸ τὸ προσκέφαλό τους χρυσὰ νομίσματα, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν ἕναν εἰρηνικὸ καὶ ἀδιατάρακτο ὕπνο. Αὐτὸ βέβαια εὐκόλα θὰ τὸ εἰρωνευόμασταν ὡς «βαρβαρικὸ», ἀλλὰ, ἂν τὸ καλοσκεφθοῦμε, τὸ ἴδιο ἀκριβῶς, ἐξίσου «βαρβαρικὸ», κάνουμε καὶ ἐμεῖς, ὅταν γυρεύουμε νὰ θεμελιώσουμε τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀσφάλειά μας στὰ ὑλικά ἀγαθά.

Ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μᾶς ἀποκαλύπτει ποῖο εἶναι τὸ θεμέλιο τῆς εἰρήνης. Μιλώντας στους μαθητές Του τὸ βράδυ τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, λέει: «*Μή ταρασέσθω ὑμῶν ἡ καρδία· πιστεύετε εἰς τὸν Θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε*»¹⁹. Ἴδου λοιπὸν ποῖο εἶναι τὸ στέρεο θεμέλιο πάνω στὸ ὁποῖο μπορούμε νὰ θεμελιώσουμε τὴν εἰρήνην: ἡ πίστη. Ὅπως τὸ ἔλεγε ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης: «*Πίστη καὶ εἰρήνη ἔχουν τὴ σχέση τὴν ὁποία ἔχει ἡ ρίζα μὲ τοὺς καρπούς*»²⁰.

Ὁ ἀγώνας λοιπὸν γιὰ τὴν εἰρήνην εἶναι, τελικά, ἀγώνας γιὰ στερεώτερη, γιὰ περισσότερη πίστη. Ἀλλὰ τί σημαίνει, ἄραγε, «περισσότερη πίστη»; Τὸ ἔχουμε πεῖ καὶ ἄλλοτε, ὅταν, πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια, τὸ σύνθημά μας ἦταν: «*Πρόσθετες ἡμῖν πίστιν*»²¹, ἀλλὰ εἶναι χρήσιμο νὰ τὸ ἐπαναλάβουμε ἐδῶ. Πραγματικά, εὐλογα θὰ μπορούσε νὰ διερωτηθεῖ κανεὶς: Ἐάν πίστη στὸν Θεὸ εἶναι ἀπλῶς ἡ καταφατικὴ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα ἂν ὑπάρχει Θεός, τότε τί πάει νὰ πεῖ «περισσότερη πίστη»; Ἀφοῦ ἡ ἀπάντησή μας στὸ ἐρώτημα ἂν ὑπάρχει Θεὸς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι παρὰ εἴτε ναι εἴτε ὄχι· δὲν ὑπάρχει περισσότερο ἢ λιγώτερο ναι ἢ ὄχι. Οὔτε πάλι ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ ὑπάρχει περισσότερο ἢ λιγώτερο· εἴτε ὑπάρχει εἴτε δὲν ὑπάρχει. Τί πάει νὰ πεῖ, λοιπὸν, «περισσότερη πίστη»;

Ἐάν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀπαντήσουμε σὲ αὐτὸ τὸ ἐρώτημα μονολεκτικά, θὰ λέγαμε ὅτι «περισσότερη πίστη» σημαίνει περισσότερη *συνέπεια*. Ναι, δεχόμαστε ὅτι ὑπάρχει Θεός. Πόσο ὅμως συνεπεῖς εἴμαστε σὲ αὐτὴ μας τὴν παραδοχή; Πόσο ἐπιτρέπουμε στὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ νὰ χρωματίσει ὅλη μας τὴ ζωὴ καὶ ὅλες μας τὶς ἐπιλογές; Διότι, πραγματικά, ὁ Θεὸς δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρχει περισσότερο ἢ λιγώτερο· μπορεῖ ὅμως νὰ εἶναι περισσότερο ἢ λιγώτερο παρὼν στὴ ζωὴ μας, ἀνάλογα μὲ τὸν χῶρο ποὺ ἐμεῖς θὰ τοῦ ἀφήσουμε νὰ κατοικήσει μέσα μας· διότι δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε ὅτι στόχος μας πρέπει νὰ εἶναι τὸ «*κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν*», ὅπως λέει ὁ Παῦλος²².

Ὁ ἀγώνας μας λοιπὸν γιὰ τὴ θεμελίωση τῆς κατὰ Θεὸν εἰρήνης δὲν εἶναι, τελικά, παρὰ ὁ ἀγώνας γιὰ περισσότερη πίστη, ἢ, μὲ ἄλλα λόγια, γιὰ μεγαλύτερη *συνέπεια* στὴν πίστη μας. Τὴ συνέπεια στὴν πίστη μπορούμε νὰ τὴν ποῦμε καὶ ἐμπιστοσύνη. Ἐάν ἡ πίστη μας εἶναι συνεπής, τότε ἐκφράζεται μὲ τὴν ἐμπιστοσύνη μας στὸν Θεό. Καὶ βέβαια, στὴν ἐμπιστοσύνη μπορεῖ νὰ ὑπάρξει διαβάθμιση. Μποροῦμε, δηλαδή, νὰ ἔχουμε περισσότερη καὶ μεγαλύτερη ἐμπιστοσύνη. Καί, κατὰ συνέπεια, περισσότερη καὶ μεγαλύτερη εἰρήνη, ὡς καρπὸ αὐτῆς τῆς ἐμπιστοσύνης στὸν Θεό, τῆς συνέπειας στὴν πίστη.

«*Μὴ ταρασέσθω ὑμῶν ἡ καρδία*».

* * *

Θέτοντας ως στόχο τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς τὴν εἰρήνη, πρέπει νὰ προσέξουμε νὰ μὴν πέσουμε στὴ μεγάλη παρεξήγηση, ποὺ πολὺ συχνὰ γίνεται: Ἡ κατὰ Θεὸν εἰρήνη δὲν εἶναι ἡ αὐτάρεσκη ἀπάθεια τοῦ ἀρχαίου σοφοῦ, οὔτε βέβαια ἡ ἐγκεντρικὴ καὶ μηδενιστικὴ νιρβάνα τοῦ βουδδιστῆ. Οὔτε, βέβαια, εἰρήνη εἶναι νὰ μὴ σοῦ καίγεται καρφὶ γιὰ τίποτα, νὰ μὴ σὲ συγκινεῖ τίποτα, νὰ εἶσαι, μὲ μία λέξη, αὐτὸ ποὺ λέμε «χοντρόπετσος», ἀδιάφορος γιὰ τοὺς πάντες καὶ τὰ πάντα. Μιὰ τέτοια εἰρήνη δὲν θὰ ἦταν κατὰ Θεὸν εἰρήνη, ἡ γνήσια καὶ ἀληθινὴ εἰρήνη, ποὺ μᾶς ἀνεβάζει στὸν Θεό· θὰ ἦταν μιὰ ψευδώνυμη καὶ ψευδεπίγραφη «εἰρήνη», ποὺ χωρίζει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸν Θεό. Μὲ αὐτὴ τὴν ἔννοια, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος γράφει μὲ ἔμφαση: «*Εἶναι ἀνώτερος ἕνας ἐπαινετὸς πόλεμος ἀπὸ μιὰ εἰρήνη ποὺ χωρίζει ἀπὸ τὸν Θεό*» («*Κρείπτων γὰρ ἐπαινετὸς πόλεμος εἰρήνης χωριζούσης Θεοῦ*»²³). Ἡ γνήσια καὶ ἀληθινὴ εἰρήνη, ὅσο παράδοξο καὶ ἄν φανεῖ αὐτὸ ποὺ θὰ ποῦμε, προϋποθέτει τὸν πόλεμο!

Στὰ *Θέματα τῶν Φιλικῶν Κύκλων*, δηλαδὴ στὰ βοηθήματα τῆς Ἀδελφότητος Θεολόγων ἢ «ΖΩΗ» γιὰ τοὺς Κύκλους Μελέτης τῆς Ἁγίας Γραφῆς, στὸ ἐρώτημα «*Πῶς ἀποκτᾶται ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ;*» δίνεται ἡ ἐξῆς, παράδοξη ἀπάντηση: «*Μὲ τὸν πόλεμο, ὅσο κι ἄν φαίνεται ἀντιφατικὸ καὶ ὀξύμωρο. Ἀλλὰ ποιὸν πόλεμο; Ἐκεῖνον ποὺ ἀπελευθερώνει τὴν ψυχὴ ἀπὸ τὰ ἐλαττώματα, τὰ πάθη, τὶς κακίες καὶ κυρίως τὸν ἐγκωισμό, τὴν πηγὴ καὶ αἰτία ὄλων τῶν διαιρέσεων καὶ διενέξεων. Μιὰ ζωὴ ἐγκεντρικὴ, χωρὶς προσπάθεια γιὰ ἕνα πνευματικὸ ἀνέβασμα, μιὰ ζωὴ ποὺ δὲν ἔχει καμιά σχέση μὲ τὸν “καλὸν ἀγῶνα” καὶ τὸ πνεῦμα τῆς θυσίας ποὺ αὐτὸς ἀπαιτεῖ, δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει καμιά σχέση καὶ μὲ τὴν εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ*»²⁴.

Μὲ αὐτὴ τὴν ἔννοια, πόλεμος καὶ εἰρήνη βρίσκονται σὲ μιὰ σχέση διαλεκτικὴ, μιὰ σχέση συμπληρωματικὴ, ποὺ φαίνεται καὶ σὲ αὐτὸ ποὺ συνήθιζε νὰ λέει ὁ Βενιαμὴν Φραγκλῖνος: «*Νὰ εἶσαι σὲ πόλεμο μὲ τὰ ἐλαττώματά σου, σὲ εἰρήνη μὲ τοὺς γείτονές σου, καὶ κάθε καινούργια χρονιὰ νὰ σὲ βρίσκει καλύτερο ἄνθρωπο*».

Ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ εἰρήνη τῆς ἀρετῆς. Καὶ ἡ ἀρετὴ δὲν εἶναι ἀπάθεια, νιρβάνα καὶ ἀκίνησις· εἶναι ἀκατάπαυστος ἀγώνας, συνεχὲς ἀνέβασμα. Ἡ εἰρήνη προϋποθέτει τὸν πόλεμο κατὰ τῶν παθῶν, τὴν πνευματικὴ πάλη. Γι' αὐτὸ καὶ ἕνας διανοητῆς μὲ καταλυτικὴ ἐπίδραση στὴν ἀσκητικὴ γραμματεία, ὁ Εὐάγριος ὁ Ποντικός, γράφει ὅτι ἀπαθὴς εἶναι αὐτὸς ποὺ νίκησε τὸ πάθος μὲ πλείστους πολέμους· ὅτι, ἀπεναντίας, εἶναι δοῦλος τοῦ πάθους αὐτὸς ὁ ὁποῖος λέει ὅτι ἔχει ἀποκτήσει τὴν ἀρετὴ χωρὶς πόλεμο· ὅτι, τελικὰ, δὲν βρίσκεται σὲ ἀρετὴ καρδιὰ ποὺ δὲν ἔχει πόλεμο²⁵.

Αὐτὴ τὴ μεγάλη ἀλήθεια τονίζει ὁ ἐκ τῶν κορυφαίων ἐκπροσώπων τῆς ἀσκητικῆς γραμματείας ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος: «*Εκεῖνο μόνο λέμε, ὅτι γι' αὐτοὺς ποὺ πολεμοῦν μὲ ἀποφασιστικὴ φτιάχθηκαν τὰ στεφάνια τῆς εἰρήνης καὶ τῆς γαλήνης*» («*Εκεῖνο δὲ μόνον λέγομεν, ὅτι τοῖς εὐτόνως πολεμοῦσιν, οἱ τῆς εἰρήνης καὶ γαλήνης περιεπλάκησαν στέφανοι*»²⁶).

* * *

«Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία». Ἡ ἐπιταγή, ἐκτὸς ἀπὸ σωστῆ ἐρμηνεία, θέλει καὶ δουλειά! Κόπο. Θέλει ὅμως καὶ τρόπο.

Ἡ ἀποτυχία μας νὰ κατακτήσουμε τὴν εἰρήνην, ὅσο κι ἂν στὰ λόγια ὅλοι τὴν ἐξυμνοῦμε καὶ τὴν ἐπιδιώκουμε, ὀφείλεται εἴτε στὴν ἀπροθυμία μας νὰ ἀγωνισθοῦμε γι' αὐτήν, εἴτε στὴν ἄγνοιά μας γιὰ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ὀφείλουμε νὰ ἀγωνισθοῦμε, γιὰ νὰ τὴν κατακτήσουμε.

Σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ πρῶτο, τὴν ἀπροθυμία μας νὰ ἀγωνισθοῦμε πραγματικὰ γιὰ τὴν εἰρήνην, εἶναι χαρακτηριστικὸ αὐτὸ ποὺ ἔγραφε ὁ Ἀμερικανὸς ἰατρὸς Τζὼν Ἄντριου Χόλμς (John Andrew Holmes, 1874- 1937): «*Ναί, ἀγαπᾶμε τὴν εἰρήνην· ἀλλὰ δὲν εἴμαστε πρόθυμοι νὰ ματώσουμε γι' αὐτήν, ὅπως γιὰ τὸν πόλεμο*». Ἀνάλογο εἶναι καὶ αὐτὸ ποὺ ἔλεγε ἡ περίφημη γιὰ τοὺς ἀγῶνές της γιὰ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα Ἐλιννορ Ροῦσβελτ, ἡ σύζυγος τοῦ Ἀμερικανοῦ Προέδρου Φραγκλίνου Ροῦσβελτ: «*Δὲν εἶναι ἀρκετὸ νὰ μιλάει κανεὶς γιὰ εἰρήνην· πρέπει νὰ τὴν πιστεύει. Καὶ δὲν εἶναι ἀρκετὸ νὰ τὴν πιστεύει· πρέπει νὰ δουλέψει γι' αὐτήν*».

Πῶς ὅμως θὰ δουλέψουμε γιὰ τὴν εἰρήνην; Πῶς θὰ ἀγωνισθοῦμε γιὰ τὴν εἰρήνην; Ἐδῶ ἀκριβῶς διαπιστώνονται οἱ μεγαλύτερες ἀστοχίες, διότι, ὅπως σημειώσαμε καὶ ἄλλοῦ, πολλοὶ εἶναι αὐτοὶ ποὺ στὰ λόγια μὲν ἐπιδιώκουν τὴν εἰρήνην, ποὺ εἶναι πρόθυμοι νὰ κάνουν πορεῖες καὶ νὰ ὀργανώσουν συνέδρια καὶ διασκέψεις γι' αὐτήν, ἀλλὰ δὲν κάνουν τίποτα, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰ ἐσωτερικὰ αἷτια ποὺ τὴν ὑπονομεύουν.

Πολὺ σωστὰ ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης παρομοιάζει τὴν εἰρήνην, ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἄποψη, μὲ τὸν ὕπνο²⁷: Ὁ ὕπνος δὲν ἔρχεται, ὅταν κάποιος τὸν ἐπιδιώκει ἐναγῶνιαν, σκεπτόμενος ὅτι πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ κοιμηθεῖ, γιατί τὸ ἔχει ἀνάγκη, γιατί, ἂν δὲν κοιμηθεῖ, εἶναι χαμένος κτλ. Ἄν σκέπτεται ἔτσι, τότε ἔχει ἐγγυημένη τὴν ἀϋπνία. Ἄν ὅμως ἀφαιρέσει ἀπὸ τὴ σκέψη του ὅλες τὶς ἔγνοιες καὶ τὶς μέριμνες ποὺ τὸν κρατοῦν ξύπνιο, τότε... ἀποκοιμιέται στὸ λεπτό. Ἔτσι καὶ ἡ εἰρήνη δὲν ἔρχεται, ὅταν τὴν ἐπιδιώκουμε ἐναγῶνιαν, ὅταν τὴν κάνουμε σύνθημα καὶ πλακάτ· γιὰ νὰ τὴν κατακτήσουμε, πρέπει πρῶτα νὰ ἀφαιρέσουμε ὅλα τὰ ἐσωτερικὰ αἷτια ποὺ τὴν ὑπονομεύουν. Καὶ τὰ ἐσωτερικὰ αἷτια ποὺ ὑπονομεύουν τὴν εἰρήνην εἶναι τὰ πάθη.

Ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἄποψη καὶ ὑπ' αὐτὴ τὴν ἔννοια, θὰ ταίριαζε ἐδῶ ἡ περίφημη λατινικὴ φράση: «*Si vis pacem, para bellum*» (Ἄν θέλεις εἰρήνην, προετοίμαζε πόλεμο). Πόλεμο κατὰ τῶν παθῶν, ποὺ ὑπονομεύουν τὴν εἰρήνην. Ἡ γνήσια καὶ ἀληθινὴ εἰρήνη, ἃς μὴν τὸ ξεχνᾶμε αὐτό, εἶναι «*καρπὸς τοῦ Πνεύματος*»²⁸. Δὲν μποροῦμε λοιπὸν νὰ τὴν βροῦμε, παρὰ σὲ μιὰ γνήσια πνευματικὴ ζωὴ. Διαφορετικὰ, ὅσο ἐναγῶνιαν κι ἂν τὴν γυρεύουμε, εἶναι λογικὸ νὰ μὴ τὴν βρίσκουμε· διότι τὴν ψάχνουμε σὲ λάθος μέρος.

Γι' αὐτὸ τὴν προτροπή: «*Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία*», τὴν ἐδραίωση τῆς εἰρήνης, τὴν κάνουμε πραγματικότητα μὲ πόλεμο· πόλεμο κατὰ τῶν παθῶν.

* * *

Ἡ γνήσια καὶ ἀληθινὴ εἰρήνην, ὅμως, δὲν νοεῖται ξεχωρὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπη. Αὐτὸ θὰ τὸ ἀναγνώριζαν πρόθυμα οἱ πάντες. Ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ ἔγραφε ἐπιγραμματικὰ: «*Θέλεις εἰρήνην; Φτιάξε ἀγάπη!*». Καὶ ὁ Μαχάτμα Γκάντι ἔλεγε: «*Τὴ μέρα ποὺ ἡ*

δύναμη τῆς ἀγάπης θὰ ὑπερνικήσει τὴν ἀγάπη τῆς δύναμης, ὁ κόσμος θὰ γνωρίσει τὴν εἰρήνην». Ἄν ὅμως ἡ γνήσια καὶ ἀληθινὴ εἰρήνη δὲν νοεῖται ξέχωρα ἀπὸ τὴν ἀγάπη, καὶ αὐτὸ θὰ τὸ ἀναγνώριζαν πρόθυμα οἱ πάντες, τότε οἱ πάντες θὰ ἔπρεπε καὶ νὰ συμφωνήσουν ὅτι ὁ ἀσφαλέστερος δρόμος πρὸς τὴν εἰρήνην εἶναι ὁ δρόμος τῆς Θρησκείας τῆς Ἀγάπης, τῆς πίστεως τοῦ Χριστοῦ.

Παράλληλα, ἡ εἰρήνη συνδέεται στενὰ καὶ μὲ τὴ συγχωρητικότητα. Διότι λίγα πράγματα ὑπονομεύουν τὴν εἰρήνην τόσο, ὅσο ἡ μνησικακία καὶ ἡ κατάκριση. Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ ἔχουμε κατὰ νοῦν σήμερα, πού περισσεύουν αὐτοὶ πού παριστάνουν τοὺς πιστοὺς, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ παίζουν τὸν ρόλο τοῦ τιμητῆ τῶν πάντων καὶ τοῦ κριτῆ τῆς οἰκουμένης. Στὴν πραγματικότητα, δὲν ἔχει νόημα νὰ τονίζει συνεχῶς ὁ πιστὸς τὴν ἀμαρτωλότητά του. Ἀλλὰ πάντως, τούλάχιστον, νὰ τὴ θυμᾶται, ὅταν βλέπει τὴν ἀμαρτωλότητα τοῦ ἄλλου ἀνθρώπου. Ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης γράφει μάλιστα: *«Ἡ εἰρήνη δὲν δίνεται δωρεάν. Τὸ τίμημα πού πρέπει νὰ δοθεῖ γιὰ τὴν εἰρήνην εἶναι ἡ συγχωρητικότητα»*²⁹.

Ἄς μὴν πιάσουμε ἐδῶ, βέβαια, ὅλες τὶς ἀρετές. Γιατί, γιὰ παράδειγμα, μπορεῖ νὰ ὑπάρχει εἰρήνη χωρὶς ταπεινοφροσύνη; Γενικώτερα, ἡ εἰρήνη δὲν νοεῖται ξέχωρα ἀπὸ τὴν ἐν γένει ἀρετὴ καὶ τὸν νόμο τοῦ Θεοῦ. Ἦδη ὁ Ψαλμωδὸς βεβαιώνει: *«Εἰρήνη πολλὴ τοῖς ἀγαπῶσι τὸν νόμον σου»*³⁰. Καὶ δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι στοὺς Μακαρισμοὺς, ἀκριβῶς πρὶν ἀπὸ τὸ *«Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί»*³¹, λέγεται τό: *«Μακάριοι οἱ καθαρὸι τῆ καρδία»*³². Ὁ Κύριος μᾶς καλεῖ, οὐσιαστικά, νὰ ἀναλογισθοῦμε καὶ νὰ συνειδητοποιήσουμε τὴ συνάφεια τῶν δύο μακαρισμῶν, καθὼς ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ δὲν βλασταίνει παρὰ σὲ μιὰ καθαρὴ καρδιά.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Παῦλος γράφει: *«Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων καὶ τὸν ἀγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύριον»*³³. Πρακτικὰ καὶ ἐδῶ, ὅπως καὶ στοὺς Μακαρισμοὺς, ἡ εἰρήνη συνδέεται μὲ τὸν ἀγιασμό, τὴν ἀγνή, καθαρὴ καὶ ἀγία καρδιά. Τὸ ἴδιο βεβαιώνει καὶ ὁ ἱερός Χρυσόστομος: *«Οὐδὲν γὰρ οὕτως εἰρήνην ποιεῖν εἴωθεν, ὡς ἡ τοῦ Θεοῦ γνώσις καὶ ἡ τῆς ἀρετῆς κτῆσις»*³⁴.

Ἡ εἰρήνη λοιπὸν εἶναι ἀναπόσπαστα συνδεδεμένη μὲ τὴν ἐν γένει ἀρετὴ. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος γράφει στοὺς Φιλιππησίους: *«Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφρημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε [...] καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν»*³⁵. Ἡ γνήσια καὶ ἀληθινὴ εἰρήνη δὲν νοεῖται ξέχωρα ἀπὸ τὴν ἐν γένει ἀρετὴ. Καὶ ὁ δρόμος γιὰ τὴν εἰρήνην περνάει μέσα ἀπὸ τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀρετὴ.

«Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά», λοιπὸν, καὶ ἀγῶνας γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῆς ἀρετῆς!

* * *

Ἄς δοῦμε, τώρα, πόσο σημαντικὴ εἶναι ἡ ἀπόκτηση τῆς εἰρήνης γιὰ τὸν χριστιανό, πού λαχταρᾷ νὰ ὁμολογήσει καὶ νὰ μεταδώσει τὴν πίστη του. Ὡς στρατευμένοι σὲ ἓνα ἱεραποστολικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας μας, κατανοοῦμε τὴ σημασία καὶ νιώθουμε τὴν ἀνάγκη τῆς ὁμολογίας καὶ τῆς ἱεραποστολῆς. Ὅπως ἀκριβῶς ἓνας ἄνθρωπος πού θεραπεύθηκε ἀπὸ βαριὰ ἀρρώστια χάρη σὲ ἓνα γιατρὸ πού τὸν ἀνέλαβε καὶ τὸν θεράπευσε, ἐκεῖ πού ὅλοι τὸν εἶχαν ξεγραμμένο, εἶναι φυσικὸ νὰ νιώθει τὴ βα-

θιά έσωτερική ανάγκη νά φωνάξει σέ ὄλο τόν κόσμο τὸ ὄνομα τοῦ γιατροῦ πού τὸν ἔσωσε, γιὰ νά σωθοῦν καὶ ἄλλοι ὅπως σώθηκε καὶ ὁ ἴδιος, ἔτσι ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὴν πίστη: ὁ ἄνθρωπος πού βρῆκε στὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ τὸν δρόμο πού σώζει εἶναι φυσικὸ νά νιώθει τὴν ανάγκη νά κάνει αὐτὸν τὸν δρόμο γνωστὸ σέ ὄλους γύρω του. Ὑπ' αὐτὴ τὴν ἔννοια, ὁ Παῦλος λέει στοὺς Κορινθίους τὸ περίφημο: «*Ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι καύχημα· ανάγκη γὰρ μοι ἐπίκειται· οὐαὶ γὰρ μοί ἐστιν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι*»³⁶ – ἀλλοίμονό μου, ἐὰν δὲν εὐαγγελίζομαι.

Ἀλλὰ ὁ πιστὸς πρέπει νά κατανοήσει ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶναι –καὶ ὀφείλει νά εἶναι– «*ἐπιστολὴ Χριστοῦ*», «*γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων*»³⁷. Ἄν λαχταρᾷς νά γνωρίσεις στοὺς ἄλλους τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ –καί, ὅπως σημειώσαμε, εἶναι λογικὸ νά τὸ λαχταρᾷς, ὅπως ἀκριβῶς θὰ λαχταροῦσες νά πεῖς παντοῦ τὸ ὄνομα τοῦ γιατροῦ πού σέ ἔσωσε–, πρέπει οἱ ἄλλοι νά μποροῦν νά δοῦν τοὺς καρποὺς αὐτῆς τῆς πίστεως σέ σένα. Καὶ πρῶτος καὶ κύριος καρπὸς τῆς πίστεως εἶναι ἡ εἰρήνη. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Καθηγητὴς Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης γράφει ἀπερίφραστα:

«*Ὁ πιστὸς –καὶ ἐννοῶ ὁ εἰλικρινὴς πιστὸς– πρέπει νά ξέρει ὅτι πολὺ περισσότερος φόβος ὑπάρχει νά σκανδαλίσει μὲ τὴν ἔλλειψη τῆς εἰρήνης του, παρὰ μὲ τὴν ἀμαρτωλότητά του. Διότι, ἐπὶ τέλους, ὄλοι εἴμαστε ἀμαρτωλοί. Καὶ γιὰ τὴν κοινωνία τῆ σημερινή, αὐτὴ ἡ ἀμαρτωλότητα –ἐννοῶ τοῦ εἰλικρινοῦς πιστοῦ– δὲν κάνει τόση ἐντύπωση. Ἐντύπωση, ὅμως, κάνει ἡ ἔλλειψη εἰρήνης, διότι δείχνει ἕναν ἄνθρωπο πού δὲν εἶναι εἰρηνικός, δὲν εἶναι ἱκανοποιημένος ἀπὸ τὴν πίστη του καί, ἐπομένως, οὔτε ὁ ἴδιος ἔχει ὄρεξη νά τὴ μεταδώσει στοὺς ἄλλους. Ἀλλὰ καὶ ὅταν τὸ ἐπιχειρεῖ νά τὴ μεταδώσει, τοῦ λένε –ἦ, καὶ ὅταν δὲν τὸ λένε, τὸ σκέπτονται, ἦ, καὶ ἂν δὲν τὸ σκέπτονται κἂν, ὑποσυνείδητα τὸ ἔχουν μέσα τους– δὲν κοιτᾷς τώρα νά τακτοποιήσεις τὸν ἑαυτὸ σου μὲ τὴν πίστη σου, κι ἔπειτα νά μᾶς τὴ μεταδίδεις;*»³⁸.

«*Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά*». Ἡ εἰρήνη εἶναι –καὶ ὀφείλει νά εἶναι– πρώτη προτεραιότητα γιὰ τὸν πιστό. Ὅχι μόνο γιὰ τὸ πῶς νιώθει ὁ ἴδιος, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο τὸν βλέπουν οἱ ἄλλοι.

* * *

«*Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί*», λέει ὁ Κύριος στὸν ἔβδομο ἀπὸ τοὺς Μακαρισμούς³⁹. Καὶ ὅπως ἐξηγεῖ ὁ π. Σεραφεῖμ Παπακώστας, ἐδῶ «*εἰρηνοποιοί λέγονται πρωτίστως μὲν ὅσοι συμφιλιώνουν τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸν Θεό, ὅσοι ἀποκαθιστοῦν μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων τὴν πολύτιμη εἰρήνην, ἀπὸ τὴν ὁποία κάθε ἄλλη εἰρήνη γεννᾶται· ἔπειτα δέ, ὅσοι καὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἐργάζονται καὶ ἐγκαθιστοῦν εἰρήνη*»⁴⁰.

Ἀλλὰ ἔρχεται ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης νά σημειώσει αὐτὸ πού κανονικὰ θὰ ἔπρεπε νά εἶναι αὐτονόητο, κι ὅμως πολὺ συχνὰ τὸ ξεχνᾷμε: «*Εἰρηνοποιός*», γράφει, «*εἶναι αὐτὸς πού δίνει εἰρήνην σέ ἄλλον. Ἀλλὰ δὲν θὰ μποροῦσε νά δώσει κανεὶς σέ ἄλλον αὐτὸ πού δὲν ἔχει ὁ ἴδιος*» («*Εἰρηνοποιός δέ ἐστὶν ὁ εἰρήνην διδούς ἄλλω· οὐκ ἂν δέ τις ἐτέρω παράσχοιτο, ὃ μὴ αὐτὸς ἔχει*»)⁴¹. Πρῶτα λοιπὸν πρέπει νά παλέψει ὁ ἄνθρωπος νά ἐδραιώσει τὴν εἰρήνην μέσα του, καὶ μετὰ νά τὴ μεταδώσει καὶ σέ ἄλλους. Καὶ μᾶλλον, ἂν ἐδραιώσει ὁ ἴδιος τὴν εἰρήνην μέσα του, δὲν χρειάζεται κἂν νά

προσπαθήσει νὰ τὴ μεταδώσει. Διότι ὅπως ἀκριβῶς, ἂν κάποιος γίνει ὁ ἴδιος φῶς, εἶναι φυσικὸ νὰ φωτίζει τοὺς ἄλλους γύρω του, ἔτσι καὶ αὐτὸς ποὺ θὰ κατορθώσει τὴν εἰρήνην εἶναι φυσικὸ νὰ τὴ μεταδίδει καὶ σὲ ὅσους τὸν περιβάλλουν.

Καὶ εἶδαμε πῶς θὰ κατορθώσει ὁ ἄνθρωπος τὴν εἰρήνην: μέσα ἀπὸ τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ, καὶ μέσα στὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ. Γί' αὐτὸ καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος γράφει: «Τίποτα δὲν χαρακτηρίζει τόσο τὸν χριστιανό, ὅσο τὸ ὅτι εἶναι εἰρηνοποιός· γι' αὐτὸ καὶ ὁ Κύριος μᾶς ὑποσχέθηκε τὴν πιὸ μεγάλη ἀμοιβή γι' αὐτό» («Οὐδὲν γὰρ οὕτως ἴδιόν ἐστι χριστιανοῦ ὡς τὸ εἰρηνοποιεῖν· διὸ καὶ τὸν ἐπ' αὐτῷ μισθὸν μέγιστον ἡμῖν ὁ Κύριος ἐπηγγείλατο»)⁴².

Σχετικὰ μὲ αὐτὸ τὸ τελευταῖο ποὺ γράφει ὁ Μέγας Βασίλειος, ἀρκεῖ νὰ ἀναλογισθοῦμε αὐτὸ ποὺ ἔχει λεχθεῖ, ὅτι τὸ ἀνώτερο βραβεῖο ποὺ προβλέπεται σήμερα γιὰ ἄνθρωπο εἶναι τὸ Νόμπελ Εἰρήνης. Ἀλλά, χωρὶς ὑπερβολή, αὐτὸ τὸ βραβεῖο ὡχρῖα μπροστὰ στὸ βραβεῖο ποὺ προβλέπει γιὰ τοὺς «εἰρηνοποιούς» ὁ Κύριος, λέγοντας στὸν ἔβδομο μακαρισμό: «Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθῆσονται». Αὐτοί, οἱ εἰρηνοποιοί, θὰ ὀνομασθοῦν «υἱοὶ Θεοῦ». Καὶ φανερά, καμία ἀμοιβή δὲν εἶναι ἀνώτερη, ἢ ἔστω ἐφάμιλλη αὐτῆς⁴³.

«Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά». Ὁ πιστὸς πρέπει νὰ εἶναι πρῶτα εἰρηνοποιὸς μέσα του, νὰ εἰρηνεύσει τὸν ἐσωτερικὸ του κόσμον, καὶ μετὰ εἰρηνοποιὸς στοὺς γύρω του.

* * *

Γίνεται, ὅμως, εἰρήνη καὶ σμιλεύονται εἰρηνοποιοί, χωρὶς τὸν Εἰρηνοποιό;

Ἄν οἱ εἰρηνοποιοὶ τιμῶνται ἀπ' ὅλους καὶ ἡ εἰρήνη εἶναι ὁ διακαὴς πόθος ὅλων μας, ὁ ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ λησμονεῖ αὐτὸ ποὺ ἔλεγε ὁ π. Σεραφεῖμ Παπακώστας, ὅτι «εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρχουν εἰρηνοποιοὶ καὶ νὰ ἐπιτυγχάνεται εἰρήνευση καὶ εἰρηνοποιεῖα χωρὶς τὸν Εἰρηνοποιόν. Καὶ τέτοιος εἶναι ὁ Χριστός. Μόνο ἀπὸ τὴν κεντρικὴ πηγὴ τῆς εἰρήνης πηγάζει ἡ πραγματικὴ εἰρήνη καὶ προέρχονται οἱ εἰρηνοποιοί. Καὶ ἡ πηγὴ αὕτη εἶναι ὁ Χριστός»⁴⁴.

Στὴ Θεία Γέννηση τοῦ Λυτρωτῆ οἱ ἄγγελοι ἔψαλλαν ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, «καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη»⁴⁵. Τὴν εἰρήνην δίδαξε ὁ Χριστός. Καὶ τὸ βράδυ τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, εἶπε στοὺς μαθητὲς Του: «Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν»⁴⁶. Τὴν ἐπομένη, στὸν σταυρό, «ἤπλωσε τὰς παλάμας καὶ ἤνωσε τὰ τὸ πρὶν διεστῶτα», ὅπως ψάλλουμε στὸ γνωστὸ τροπάριο τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς. Καὶ ὅταν μετὰ τὴν Ἀνάσταση ὁ Χριστὸς ἐμφανίσθηκε πάλι στοὺς μαθητὲς Του, ὅπως διαβάζουμε, στάθηκε ἀνάμεσά τους καὶ τοὺς εἶπε: «Εἰρήνη ὑμῖν»⁴⁷. Ὡστε, ὅπως γράφει χαρακτηριστικὰ ὁ Ζιγαβηνός, ὁ Χριστὸς «καὶ ἀποδημῶν εἰρήνην ἀφῆκεν καὶ αὐθις ἐπίδημῆσας εἰρήνην δίδωσιν· εἰρήνην, τὸ γλυκὺ καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα». Γιὰ τὸν Χριστὸ γράφει ὁ θεῖος Παῦλος: «Αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἐν καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας»⁴⁸.

Ἡ εἰρήνη λοιπόν, ἡ γνήσια καὶ ἀληθινὴ εἰρήνη, ἡ εἰρήνη «ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν»⁴⁹, εἶναι ἄρρηκτα δεμένη μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. «Ὁ ζητῶν εἰρήνην Χριστὸν ἐκζητεῖ, ὅτι Αὐτὸς ἐστὶν ἡ εἰρήνη», γράφει ὁ Μέγας Βασίλειος⁵⁰. Κι εἶναι «Θεοῦ καὶ τῶν θείων ἐγγύς, ὅσοι τὸ τῆς εἰρήνης ἀγαθὸν ἀσπαζόμενοι φαίνονται», συμπλη-

ρώνει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος⁵¹. Ὡστε, ὅταν χάνουμε τὴν εἰρήνην, «ἐκδημοῦ-
μεν ἀπὸ τοῦ Κυρίου»⁵², κι ὅταν ἀπομακρυνόμαστε ἀπὸ τὸν Κύριο, «ἐκδημοῦμεν»
ἀπὸ τῆς εἰρήνης.

* * *

Ἄς συνοψίσουμε, λοιπόν:

«Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά»!

Ἄς τὸ βάλουμε βαθιά μέσα μας. Ἄς τὸ κάνουμε σύνθημα γιὰ τὴ νέα ἱεραπο-
στολική χρονιά καὶ γιὰ ὅλη τὴ ζωὴ μας! Ἄς γίνει βίωμά μας! Ἄς τὸ μεταδώσουμε
ἀθόρυβα, ἀλλὰ ἀποτελεσματικά, μὲ τὸ παράδειγμά μας!

«Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά»!

Ἡ ἐσωτερικὴ εἰρήνη χρειάζεται πίστη καὶ ἐμπιστοσύνη στὸν Θεό. Δὲν μᾶς τρο-
μάζουν ὅσα συμβαίνουν στὸν κόσμο. Δὲν πέφτουμε στὴν παγίδα τῆς ἐσχατολογικῆς
τρομολαγνίας, ἐρμηνεύοντας οἱ ἴδιοι (ἢ μὲ τὴ «βοήθεια» ἄλλων) γεγονότα καὶ κα-
ταστάσεις τῆς ἐποχῆς μας. Ζοῦμε τὴν εἰρήνην τοῦ Θεοῦ, ἐργαζόμενοι τὶς ἐντολές Του
καὶ ὄχι περιεργαζόμενοι ψευδεῖς εἰδήσεις καὶ δοξασίες. Τὴν εἰρήνην τὴν κερδίζουμε,
στρεφόμενοι μὲ ταπείνωση στὸν ἑαυτὸ μας καὶ ζητώντας τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι
γινόμενοι τιμητὲς τῶν πάντων. Τὸ τελευταῖο εἶναι συνταγὴ ταραχῆς –καὶ ὄχι ἀταραξί-
ας καὶ εἰρήνης– καὶ ὁδὸς ἀπωλείας...

«Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά»!

Ἡ εἰρήνη κερδίζεται ὄχι μὲ εὐχολόγια, ἀκτιβισμό ἢ διαλογισμό καὶ νιρβάνα,
ἀλλὰ μὲ πόλεμο κατὰ τῶν παθῶν καὶ ἀγῶνα γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς ἀρετῆς. Ἡ εἰρήνη
δὲν νοεῖται χωρὶς ἀγάπη καὶ συγχωρητικότητα. Δὲν νοεῖται χωρὶς τὴν ἐν γένει ἀρετή.
Δὲν εἶναι ἀπλῶς ψυχολογικὴ κατάσταση, ἀλλὰ καρπὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἰρη-
νοποιοὶ δὲν γινόμαστε χωρὶς τὸν κατεξοχὴν Εἰρηνοποιό, τὸν Χριστό. Εἰρηνοποιοὶ μέ-
σα μας καὶ γύρω μας γινόμαστε ἀπὸ τὴν ἐπαφή μας μὲ τὸν Χριστό, τηρώντας τὶς ἐν-
τολές Του καὶ μετέχοντας ἐνεργὰ στὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ποῦ κεφαλὴ του εἶναι Ἐ-
κεῖνος.

* * *

Κατανοώντας καὶ ζώντας αὐτὴ τὴν ἄρρηκτη σχέση τῆς γνήσιας καὶ ἀληθινῆς
εἰρήνης μὲ τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ, ὁ Γ. Βερίτης λέει – καὶ θὰ ἄξιζε, ἀληθινά, νὰ
ποῦμε κι ἐμεῖς μαζί του:

*Ἔλα, Χριστέ μου, μὲ τὸ ἡλιόγευμα
π' ὀλοῦθε χρῶμα εἰρήνης σπέρνει·
δός μου γαλήνη καὶ σταμάτησε
τὴν καταιγίδα ποῦ μὲ δέρνει.*

*Δός μου γαλήνη! Πλάσε μέσα μου
νέον ἄνθρωπο, καινούργια κτίση.
Τὸ διχασμὸ τοῦ ἐγώ μου φθάνοντας*

ἡ χάρις σου ἄς τὸν καταργήσει.

Κι' εἰρηνεμένη καὶ χαρούμενη
καὶ προσκυνήτρα σου ἡ ψυχὴ μου,
νύχτα καὶ μέρα μπρὸς στὸ θρόνο σου
μύρο θὰ καίει τὴν προσευχή μου⁵³.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹ Β' Κορ., ζ' 5.

² Ὁ μόνος δρόμος, Ἔκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἢ «ΖΩΗ», σελ. 207-208.

³ Ἰω., ιδ' 27 καὶ ιδ' 1.

⁴ Ἀλεξάνδρου Ν. Τσιριντάνη, *Γιὰ μιὰ πορεία μὲ ἐπίγνωση*, Ἀθήναι 1975, σελ. 118.

⁵ Β' Θεσ., γ' 10-11.

⁶ Ματθ., κδ' 6-7· πρβ. Μάρκ., ιγ' 7-8: «Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι, ἀλλ' οὐπω τὸ τέλος. Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, καὶ ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί».

⁷ Ἰσιδώρου Πηλιουσιώτου, *Ζήνωνι μοναχῶ (Ἐπιστολὴ ΥΗ')*, ed. J.-P. Migne, PG 78, 1041 AB

⁸ Francis Fukuyama, *The End of History and the Last Man*, Free Press, New York 1992, 418 σελ.

⁹ Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, *Εἰρηνικὸς Β' (Λόγος ΚΒ')*, ed. J.-P. Migne, PG 35, 1132.16-19.

¹⁰ Γ. Βερίτη, «Ἐν ταῖς νυξί...», *Ἄπαντα ποιήματα*, Ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός», Ἀθήναι 1999⁷, σελ. 140.

¹¹ Ἰω., ιδ' 27.

¹² Γεωργίου Μελέτη, *Ὁ Χριστὸς φῶς στὴ νύχτα τοῦ κόσμου*, Ἐκδόσεις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἢ «ΖΩΗ», Ἀθήναι 1996, σελ. 199.

¹³ Ἀλεξάνδρου Ν. Τσιριντάνη, *Ἡ πίστις ὡς βίωμα Γ'*, Ἐκδόσεις Συζήτησις, Ἀθήναι 1982, σελ. 121.

¹⁴ Παΐσιου Ἀγιορείτου, *Λόγοι Β' Πνευματικὴ ἀφύπνιση*, Ἱερὴν Ἑσυχαστήριον «Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος», Σουρωτὴ Θεσσαλονίκης 1999, σελ. 197

¹⁵ *Παροιμ.*, ιζ' 1: «Κρείσσω ψωμὸς μεθ' ἡδονῆς ἐν εἰρήνῃ ἢ οἶκος πλήρης πολλῶν ἀγαθῶν... μετὰ μάχης».

¹⁶ Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Υπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον Ματθαῖον τὸν εὐαγγελιστὴν*, Ὁμιλία ΙΣΤ', ed. J.-P. Migne, PG 57, 250.15-17.

¹⁷ Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Λόγοι κατὰ Ἰουδαίων*, Λόγος Γ', ed. J.-P. Migne, PG 48, 870.31-35: «Αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ τροφὸς ἡμῶν καὶ μήτηρ, θάλπουσα μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας ἡμᾶς. Εἰρήνην δὲ λέγω, οὐ τὴν ἀπὸ προσρήσεως ψιλῆς, οὐδὲ τὴν ἀπὸ τῆς κοινωνίας τῶν τραπεζῶν, ἀλλὰ τὴν κατὰ Θεὸν εἰρήνην, τὴν ἐκ τῆς συμφωνίας τῆς πνευματικῆς».

¹⁸ Εὐσεβίου Ματθόπουλου, *Ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου*, Ἔκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἢ «ΖΩΗ», Ἀθήναι 1999¹⁹, σελ. 477.

¹⁹ Ἰω., ιδ' 1.

²⁰ Ἀλεξάνδρου Ν. Τσιριντάνη, *Ἡ πίστις ὡς βίωμα Γ'*, Ἐκδόσεις Συζήτησις, Ἀθήναι 1982, σελ. 121.

²¹ Λουκ., ιζ' 5.

²² Ἐφ., γ' 17

²³ Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, *Ἀπολογητικὸς τῆς εἰς τὸν Πόντον φυγῆς ἔνεκεν, καὶ αὐθις ἐπανόδου ἐκεῖθεν, μετὰ τὴν τοῦ πρεσβυτέρου χειροτονίαν, ἐν ᾧ καὶ τί τὸ τῆς ἱερωσύνης ἐπάγγελμα (Λόγος Β')*, ed. J.-P. Migne, PG 35, 488.34-35.

- ²⁴ *Θέματα Φιλικῶν Κύκλων Α΄ ἢ ΙΓ΄. Οἱ καρποὶ τοῦ Πνεύματος*, Ἔκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἢ «ΖΩΗ», Ἀθήναι 1999, σελ. 42.
- ²⁵ Εὐαγγελίου Ποντικοῦ, *Λόγος πρὸς Εὐλόγιον μοναχόν*, κεφ. Γ΄, PG 79, 1097 B: «Ἐπαινετὴ μὲν γὰρ τῆς ἀρετῆς ἢ ἀνδρείας καὶ εἰρήνης οὕσης, ὑπερπαινετὴ δὲ ἡ ταύτη ἀνδραγαθία, καὶ πολέμου ἐπιστάτορος· τοῦτο γὰρ ἡ ἀρετὴ, οὐ δι’ ὧν ἐργάζεται μόνον, ἀλλὰ καὶ δι’ ὧν πολεμεῖται δεινῶν, ἀπαθῆς ὁ διὰ πλείστων πολέμων τὸ πάσχειν νικήσας, ἐμπαθῆς δὲ ὁ ἀρετὴν λέγων ἀπολέμητον κεκτῆσθαι· κατὰ τὴν παράταξιν γὰρ τῆς ἐναρέτου τῶν πόνων στρατηγίας, ἀντιπαρατάπτεται καὶ ἡ τῶν ἐναντίων κακία· ἀφήρηται τὸ εἶναι ἐν ἀρετῇ καρδιά πόλεμον οὐκ ἔχουσα».
- ²⁶ Ἰωάννου Σιναΐτου, *Κλίμαξ*, Λόγος ΚΖ΄, «Περὶ τῆς ἱερᾶς σώματος καὶ ψυχῆς ἡσυχίας», κεφ. α΄, ed. J.-P. Migne, PG 88, 1097 A.
- ²⁷ Ἀλεξάνδρου Ν. Τσιριντάνη, *Ἡ πίστις ὡς βίωμα Γ΄*, Ἐκδόσεις Συζήτησις, Ἀθήναι 1982, σελ. 145, 276
- ²⁸ Γαλ., ε΄ 22: «Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐστὶν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πραῦτης, ἐγκράτεια».
- ²⁹ Ἀλεξάνδρου Ν. Τσιριντάνη, *Ἡ πίστις ὡς βίωμα Γ΄*, Ἐκδόσεις Συζήτησις, Ἀθήναι 1982, σελ. 140.
- ³⁰ *Ψαλμ. ΡΙΗ΄* 165.
- ³¹ *Ματθ.*, ε΄ 9.
- ³² *Ματθ.*, ε΄ 8.
- ³³ *Ἐβρ.*, ιβ΄ 14.
- ³⁴ Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Ἑρμηνεία εἰς τὸν Δ΄ Ψαλμόν*, ed. J.-P. Migne, PG 55, 57.52-53
- ³⁵ *Φιλ.*, δ΄ 8-9.
- ³⁶ *Α΄ Κορ.*, θ΄ 16.
- ³⁷ *Β΄ Κορ.*, γ΄ 2.
- ³⁸ Ἀλεξάνδρου Ν. Τσιριντάνη, *Ἡ πίστις ὡς βίωμα Γ΄*, Ἐκδόσεις Συζήτησις, Ἀθήναι 1982, σελ. 117.
- ³⁹ *Ματθ.*, ε΄ 9.
- ⁴⁰ Σεραφεῖμ Παπακώστα, *Οἱ Μακαρισμοὶ τοῦ Κυρίου*, Ἔκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἢ «ΖΩΗ», Ἀθήναι 2002⁷, σελ. 102.
- ⁴¹ Γρηγορίου Νύσσης, *Εἰς τοὺς Μακαρισμοὺς*, Λόγος Ζ΄, ed. J.-P. Migne, PG 44, 1284.10-12.
- ⁴² Βασιλείου Καισαρείας τοῦ Μεγάλου, *Τοῖς ἐν Ταρσῶ περὶ Κυριακόν* (Ἐπιστολὴ ΡΙΔ΄), ed. Y. Couortonne, 1.11-13.
- ⁴³ *Ματθ.*, ε΄ 9.
- ⁴⁴ Σεραφεῖμ Παπακώστα, *Οἱ Μακαρισμοὶ τοῦ Κυρίου*, σελ. 103.
- ⁴⁵ *Λουκ.*, β΄ 14.
- ⁴⁶ *Ἰω.*, ιδ΄ 27.
- ⁴⁷ *Λουκ.*, κδ΄ 37 καὶ *Ἰω.*, κ΄ 19.
- ⁴⁸ *Ἐφεσ.*, β΄ 14.
- ⁴⁹ *Φιλιπ.*, δ΄ 7.
- ⁵⁰ Βασιλείου Καισαρείας τοῦ Μεγάλου, *Ὁμιλῖαι εἰς τοὺς Ψαλμούς*, ed. J.-P. Migne, PG 29, 376.33-34.
- ⁵¹ Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, *Εἰρηνικός Α΄* (Λόγος ΣΤ΄), ed. J.-P. Migne, PG 35, 740.7-8.
- ⁵² *Β΄ Κορ.*, ε΄ 6.
- ⁵³ Γ. Βερίτη, «Ποιὸς ἄλλος;», *Ἄπαντα ποιήματα*, Ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός», Ἀθήναι 1999⁷, σελ. 102.